

7 frågor att ta ställning till om Sverige ska bli bäst på att minimera och nyttiggöra avfall

Hur ska minimering och nyttiggörande av avfall ses i ett helhetsperspektiv? Hur ska arbetet med att förebygga avfall utvecklas och organiseras? Hur ska offentlig upphandling bli en drivkraft för effektivare materialanvändning och återvinning? Det är tre av de sju prioriterade frågor för utveckling av policy som ett enskilt projekt inom RE:Source kommit fram till.

Detta projekt har genomförts för att RE:Source ska få en förankrad och tydlig bild av var behoven av policyutveckling är störst. Resultatet ska kunna användas för att styra utlysningar och välja vilka enskilda projekt som ska genomföras. Erfarenheter och kunskap från projekten kan sedan användas av de som har till uppgift att formulera policyer.

Vad är policy?

Med policy menar vi ett ställningstagande innehållande ”avsiktsförklaring och riktlinjer för att styra beslut och uppnå önskade mål”. En policy vägleder utan att detaljstyra om hur man ska agera för att nå uppsatta mål. Det ger möjlighet att anpassa agerandet i det enskilda fallet utan att frånga huvudinriktningen.

Hur vet vi vilka policyer som behövs?

För att kunna bedöma vilka policyer som behöver utvecklas behöver vi veta vilka frågeställningar som är avgörande att ta fram avsiktsförklaringar och riktlinjer för, så att målen ska nås. Det har vi tagit reda på genom att gå igenom gällande målsättningar, resultat från RE:Sources enskilda projekt, enkät till utlysningssprojekt och genom intervjuer och workshops med berörda aktörer.

En genomgång av gällande mål i Agenda 2030, EU:s mål, de svenska miljömålen och RE:Sources mål visar att ambitionen att minimera och nyttiggöra avfall ingår i samtliga målbilder.

Trots att minimering och nyttiggörande av avfall ingår i samtliga svenska miljömål har återvinningen av material stannat av. Kan policy vara vägen fram?

Miljömålen, hur nära är vi?

I dagsläget är vi långt ifrån att nå målen. Naturvårdsverket konstaterar, i förslaget till nationell avfallsplan, att 60 % av världens ekosystem används på ett icke hållbart sätt. Trots ambitioner om motsatsen ökar avfallsmängderna och i Sverige har materialåtervinningen av avfall stagnerat.

Saknas strategi för resurseffektivitet

För Sveriges del kan man konstatera att det saknas en sammanhållen planering eller strategi för resurseffektivitet. Såväl EU:s färdplan som regeringens utredning Från värdekedja till värdecykel pekar på att ett hinder för en effektiv resursanvändning är att priset för vissa råvaror inte motsvarar hela kostnaden för miljöpåverkan.

Men förebyggande och återvinning hämmas också av andra skäl. Intervjuer och genomgången av planeringsdokument visar att förebyggande av avfall är ett outvecklat område. Det finns flera lokala exempel på framgångsrikt arbete men det saknas

klargörande ställningstagande och styrmedel på nationell nivå.

Återvinningen försvåras också av osäkerheter om materialets kvalitet, en dåligt fungerande marknad med bristande kontakt mellan återvinnare och producenter och behov av utvecklad insamling och kommunikation.

Tänk återvinning redan vid tillverkning

Det är tydligt att åtgärder i avfallsledet inte kommer vara tillräckliga. Om återvinningen ska öka ytterligare krävs att åtgärder vidtas redan vid utformning och tillverkning av produkter. Produkterna behöver designas så att de är enkla att återvinna och i högre grad vara tillverkade av återvunnen råvara. Producentansvar och upphandling nämns återkommande som två styrmedel med möjlighet att bidra till mer resurseffektiva produkter.

Vad är viktigast av allt det viktiga?

Det finns inget absolut sant svar om vilka frågeställningar som är viktigast att utveckla policy för. Valet har gjorts utifrån genomgången av gällande målsättningar men framförallt utifrån vad som framkommit vid intervjuer och workshops.

Uppgiften har varit att ta fram frågeställningarna. I redovisningen finns en översiktlig beskrivning av behovet av kunskap och erfarenheter. Denna ska endast ses som en introduktion och idé till fortsatt arbete för att kartlägga behoven av kunskap och erfarenhet.

Vad händer nu?

RE:Source har redan beslutat att i ett enskilt projekt kallat Policyanalys, gå vidare med frågorna om förebyggande av avfall, avvägning mellan giftfritt och resurseffektivt och offentlig upphandling. Inom RE:Source verktyg Policyanalys kommer det också att sammanställas erfarenheter från utlysningssprojekt för att se hur kunskap och erfarenheter från dessa kan bidra till policyutveckling i de prioriterade frågorna.

Följande frågeställningar har valts som prioriterade för policyutveckling:

- Hur ska minimering och nyttiggörande av avfall ses i ett helhetsperspektiv av hållbar produktion och konsumtion och resurseffektiv användning av material?
- Hur ska arbetet med förebyggande av avfall utvecklas och organiseras?
- Hur ska resurseffektivitet och cirkularitet öka genom åtgärder vid utformning och tillverkning av produkter?
- Hur ska förutsättningarna för användning av återvunnen råvara förbättras?
- Hur ska avvägningen göras mellan resurseffektivitet och giftfrihet vid återvinning?
- Hur ska offentlig upphandling utvecklas så att den blir en drivkraft för effektivare materialanvändning och återvinning?
- Hur ska återvinning öka genom åtgärder i avfallsledet?

Fakta om projektet

Projektamn: Utveckling av policy för minimering och nyttiggörande av avfall

Nyckelord: Policy, styrmedel, avfallsminimering, återanvändning, hållbar produktion

Projektperiod: Oktober 2017 – juli 2018

Projektledare: Gunnar Fredriksson, Gunnar Fredriksson Miljöutredningar, e-post: gunnarfredrikssonutredningar@gmail.com

Projekttagare: RE:Sources programkontor, styrelse och strategiska råd samt representanter för institut, universitet, näringsliv, myndigheter och kommuner har lämnat värdefulla bidrag.